

Asia: VN/22377/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Suomessa lakina voimassa olevan YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa lasta tai lapsia koskevissa päätöksissä on ensisijaisesti harkittava lapsen etu, eli tarkasteltava, miten ehdotettu ratkaisu vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista valvova lapsen oikeuksien komitea on 2.6.2023 antamissaan suosituksissa kehottanut Suomea välttämään sellaisia sosiaaliturvan leikkauksia, jotka kohdistuvat köyhyysriskissä oleviin lapsiin. Lastensuojelun Keskusliitto toteaa hyvin huolestuneena, ettei lapsen oikeuksia, velvoitetta lapsen edun harkintaan tai komitean suositusta edes mainita esityksessä.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää asumistuen heikentämistä esitetyssä laajuudessa huolestuttavana ratkaisuna etenkin tilanteessa, jossa perheiden talous on jo vuosia ollut tiukoilla. Hallitus on lisäksi kirjannut ohjelmaansa ja valmistellut kuluvan syksyn aikana useita muitakin sosiaaliturvaan kohdistuvia leikkauksia, joiden yhteisvaikutuksia lapsen oikeuksien toteutumiseen tai lapsiperheköyhyyteen ei hallitusohjelman valmisteluvaiheessa arvioitu. Yhteisvaikutuksia ei käsitellä myöskään käsillä olevassa esityksessä. Lastensuojelun Keskusliitto kiinnittää kuitenkin huomiota Sosten tuoreisiin laskelmiin, joiden mukaan Suomessa on leikkausten seurauksena vuonna 2024 jopa 12 700 pienituloisessa perheessä elävää lasta enemmän kuin nyt.

Esityksen mukaan muutokset vaikuttavat kaikkiin yleisen asumistuen saajiin, joskin toimeentulotuen saajilla yleisen asumistuen pieneminen kompensoituu täysimääräisesti toimeentulotuesta. Esityksessä viitataan Kelan arvioon, jonka mukaan toimeentulotuen saajien määrä lisääntyy muutoksen myötä noin 15 000 kotitaloudella. Lastensuojelun Keskusliitto kummastelee valintaa

tehdä tietoisesti päätöksiä, joiden seurauksena ihmisiä putoaa viimesijaiseksi tarkoitetun ja monin tavoin hankalaksi tiedetyn tuen piiriin.

Esityksen mukaan asumistukeen esitettävät muutokset vaikuttaisivat perhetyypeistä ruokakunnittain tarkasteltuna eniten kahden vanhemman lapsiperheisiin, joista yli 23 prosenttia tippuisi tuelta kokonaan ja tuen muutos olisi keskimäärin 140 euroa kuukaudessa. Yksinhuoltajilla vastaavat luvut olisivat esityksen mukaan 15 prosenttia ja 111 euroa. Itlan mukaan pitkittynyt pienituloisuus koskettaa erityisesti yhden aikuisen perheitä ja perheitä, joissa on monta lasta.

Asumistuki omistusasuntoihin lakkaisi esityksen mukaan 1.9.2024. Omistusasuntojen asumistuen lakkauttaminen kohdistuu suhteessa enemmän juuri lapsiperheisiin, sillä heitä on tukea saavien omistusasunnossa asuvien kotitalouksien joukossa suhteessa enemmän (40 prosenttia) kuin asumistuen saajissa yleisesti (21 prosenttia). Lastensuojelun Keskusliitto huomauttaa, että vaikka omistusasujan voidaan yleisellä tasolla katsoa kerryttävän varallisuutta itselleen, ei asuntotyyppin vaihtaminen ole kaikissa tilanteissa ongelmatonta perheen niin toivoessakaan: sopivien vuokra-asuntojen saatavuus voi olla heikko ja oman asunnon myynti pienillä paikkakunnilla hankalaa. Keskusliitto huomauttaa lisäksi, että toisin kuin esityksessä mainitaan, julkinen valta ei enää edistä jokaisen oikeutta asuntoon omistusasunnon korkokulujen verovähennyksillä, sillä vuodesta 2023 alkaen asuntolainan korkoja ei voi enää vähentää verotuksessa.

Muiden esitykseen sisältyvien muutosten vaikutuksia lapsiperheisiin lievennettäisiin pienentämällä perusomavastuun osalta aikuisen kerrointa ja kasvattamalla lapsen kerrointa. Tästä huolimatta lapsiperheidenkin asumistuki kuitenkin pienenesi nykyisestä. Lastensuojelun Keskusliitto pitää pyrkimystä lapsiperheiden aseman huomioimiseen kannatettavana. Keskusliitto katsoo kuitenkin, että vaikka lapsilla ja lapsen edulla on lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan erityisasema, ei hallitusohjelmassa tavoitellun mittakaavan mukaisia säästöjä tule toteuttaa asettamalla eri tavoin ja eri elämänvaiheessa haavoittavissa olosuhteissa eläviä ihmisryhmiä vastakkain. Mahdollisuus riittävään toimeentuloon ja toiveikkuuteen on säilytettävä ja sitä on vahvistettava kaikkien ihmisryhmien osalta.

Esityksen lapsivaikutusten arviointi on hyvin puutteellinen

Lastensuojelun Keskusliitto esittää huolensa siitä, ettei esityksestä löydy YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämää lapsen edun harkintaa eli lapsivaikutusten arviointia. Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan kaikissa lasta tai lapsia koskevissa päätöksissä on ensisijaisesti harkittava lapsen etu, eli tarkasteltava, miten ehdotettu ratkaisu vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. Esityksessä on tarkasteltu ehdotusten vaikutuksia perheille maksettavien etuuksien suuruuteen ja todettu esimerkiksi yleisellä tasolla lisääntyvä toimeentulotuen tarve, mutta pienituloisuuden tai jopa lapsiperheköyhyyden vaikutuksia lapsen hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen ei tarkastella pitkällä sen paremmin kuin lyhyelläkään aikavälillä.

Hallitus valmistelee lisäksi samaan aikaan useita muitakin heikennyksiä sosiaaliturvaan. Yhteisvaikutuksia ei käsillä olevassa esityksessä arvioida, vaan esityksen mukaan niistä laaditaan erillismuistio. On epäselvää, järjestetäänkö tähän erillismuistioon liittyen lausuntokierrosta. Lastensuojelun Keskusliitto on hyvin huolissaan siitä, että YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämä lapsen edun harkinta jää myös erillismuistiota laadittaessa sivuun tai parhaimmillaankin puutteelliseksi. Keskusliitto katsoo, että suunnitellut sosiaaliturvan leikkaukset kokonaisuutena lisäävät lapsiperheköyhyyttä Suomessa ja vaarantavat siten lasten suotuisan kasvun ja kehityksen.

Huolellinen valmistelu ja dialogi kansalaisyhteiskunnan kanssa parantaa päätösten laatua

Lastensuojelun Keskusliitto kritisoi myös lyhyttä lausuntoaikaa (vain kaksi viikkoa). Käsillä olevan lausuntopyynnön jakelulista on lisäksi lapsi- ja perhejärjestöjen näkökulmasta poikkeuksellisen lyhyt. Lisäksi samaan aikaan on lausunnolla muitakin lasten hyvinvointiin ja perheiden toimeentuloon merkittävästi vaikuttavia esityksiä, joissa myös on hyvin lyhyt lausuntoaika. Tätä perustellaan budjettilakien aikataululla.

Lastensuojelun Keskusliitto huomauttaa, että päätös saada leikkaukset jo vuoden 2024 budjettiin ja siten myös aikataulu on hallituksen valinta. Lastensuojelun Keskusliitto ei näe perusteita sille, että lapsiperheiden toimeentuloon merkittävästi vaikuttavia esityksiä valmisteltaisiin senlaatuissa kiireessä kuin nyt tehdään. Lastensuojelun Keskusliitto vetoaa hallitukseen, että se palaisi säädösvalmistelussa huolelliseen valmisteluun ja dialogiin kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Custódio Ira
Lastensuojelun Keskusliitto